

Beata Matusiak

Konserwacja zabytków architektury i budownictwa w województwie kaliskim i w Kaliszu w latach 1990-1999 oraz na tym terenie w latach 2000-2001

Ochrona Zabytków 54/4 (215), 443-453

2001

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Obiekt neoklasycyzy zbudowany w 1910 r. wg proj. Stanisława Boreckiego.

W 1995 r. wyremontowano więźbę dachową, wymieniono pokrycie dachowe.

W 1997 r. przeprowadzono renowację kolumnady portyku, a w związku z adaptacją części pomieszczeń na izbę pamięci gen. Jana H. Dąbrowskiego odnowiono wnętrza: pomalowano ściany, za-

montowano neoklasycyzy kominek z XIX w., odnowiono sufity i sztukaterie, odnowiono posadzki.

Inwestor: Instytut Ochrony Roślin PAN, Urząd Wojewódzki w Poznaniu.

Rafał Nadolny

KONSERWACJA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA W WOJEWÓDZTWIE KALISKIM I W KALISZU W LATACH 1990–1999 ORAZ NA TYM TERENIE W LATACH 2000–2001

ANTONIN (gm. Przygodzice)

Pałac

Nr rej. 2/A/Ka z 6 III 1948 r.

Wzniesiony został w l. 1822–1824 dla ks. Antoniego Radziwiłła, Namiestnika Wielkiego Księstwa Poznańskiego, autora pierwszej muzyki operowej do „Fausta” Goethego, i jego małżonki księżniczki Luizy Pruskiej.

Pałac — wybitne dzieło architektoniczne Karla Friedricha Schinkla — zbudowano na planie krzyża greckiego, w przeważającej części o konstrukcji nośnej drewnianej z oszalowaniem ścian zewnętrznych. Wewnątrz znajduje się ośmioboczna, trzykondygnacyjna sala, nakryta ozdobnym stropem wspartym na kolumnie, przy której ulokowano kominki z herbami Radziwiłłów. Na pierwszej i drugiej kondygnacji sali umieszczone są drewniane komunikacyjne balkony z ozdobną balustradą, z których prowadzą wejścia do pokoi mieszkalnych w skrzydłach. Nad korpusem głównym znajduje się dach namiotowy z belwederem i tarasem widokowym, nad skrzydłami dachy dwuspadowe, zakończone dekoracją z wyobrażeniem elementów myśliwskich — poroża łosi.

Jest to obiekt o bardzo wysokiej wartości zabytkowej, posiadający niespotykane formy architektoniczne i cechy materiałowo-konstrukcyjne.

Pałac zaprojektowano jako myśliwski, to jest przewidziany do czasowego przebywania nielicznych osób, a stał się z woli inwestora rezydencją stałą jego i jego rodzi-

ny. Ponadto obiekt ten jest bezpośrednio związany z Fryderykiem Chopinem, który tutaj koncertował, nauczał i komponował — przebywając w pałacu na zaproszenie księcia.

W 1974 r. zaadaptowano obiekt na Dom Pracy Twórczej, m.in. wzmocniono konstrukcję nośną oraz dachową budynku, wymieniono pokrycie dachu, zaadaptowano piwnice do celów gospodarczo-użytkowych.

Inwestor: Wojewódzki Konserwator Zabytków.

W 1993 r. przeprowadzono remont bieżący, w ramach którego wykonano prace elewacyjne oraz zmieniono system ogrzewania z węglowego na gazowy. Wymieniono stolarkę okienną oraz insta-

lację elektryczną i c.o. Po wykonanym remoncie kapitalnym i adaptacji współczesne użytkowanie jest właściwe, zbliżone do funkcji pierwotnej. Obiekt jest należycie zadbane i wykorzystywany: mieści się tu ekspozycja muzealna poświęcona Fryderykowi Chopinowi, i prowadzona jest działalność edukacyjna — organizowane są tu koncerty.

Inwestor: Wojewoda Kaliski.

BASZKÓW (gm. Zduny)

Pałac

Nr rej. A/46 z 6 VI 1960 r.

Obiekt — dawna rezydencja Mielżyńskich — zaadaptowana na potrzeby Domu Pomocy Społecznej. W 1996 r. założono windy.

Antonin. Pałac. Fot. z Archiwum WKZ w Kaliszu

Dobrzyca. Pałac. Fot. z Archiwum WKZ w Kaliszu

Dobrzyca. Fryz tympanonu pałacu wzmocniony metalowym rusztem. Fot. A. Jabłońska, 2001

Dobrzyca. Pałac — sala ze sfinksami na parterze — po konserwacji. Fot. A. Jabłońska, 2001

Wykonawca: b. d.

Inwestor: b. d.

DOBZYCA (gm. Dobrzyca)

Założenie pałacowo-parkowe w Dobrzycy jest najbardziej reprezentatywnym przykładem klasycystycznej architektury świeckiej na terenie południowej Wielkopolski. Zostało ukończone przez Augusta Gorzeńskiego w l. 1785–1799 wg proj. Stanisława Zawadzkiego, na bazie wcześniej istniejącego założenia (z XVII i XVIII w.)

Pałac

Nr rej. 9/A/Ka z 3 X 1949 r.

Budynek pałacowy zaprojektowano na planie złożonym z dwóch prostopadłe ustawionych do siebie skrzydeł, z usytuowanym na ich przecięciu okazałym portykiem czterokolumnowym, zwieńczonym tympanonem z herbami Gorzeńskich i Skórczewskich.

Większość pomieszczeń pełniła funkcje reprezentacyjne. Parter, poza westybuliem i klatką schodową, zajmują pokoje mieszkalne i gościnne, piętro — reprezentacyjne.

Pałac przez cały wiek XIX i do II wojny światowej zmieniał kilkakrotnie właścicieli. Po 1945 r. zaniedbany, przeszedł na własność Skarbu Państwa. Pomimo podejmowanych prac renowacyjnych popadał w ruinę; pełnił funkcje niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem: był siedzibą szkoły, przedszkola, biur; część pałacu zaadaptowano na mieszkania.

W 1988 r. Urząd Gminy Dobrzyca przekazał pałac wraz z parkiem i obiektami towarzyszącymi Muzeum Narodowemu w Poznaniu, które utworzyło tu swój Oddział i rozpoczęło prace remontowe. W 1995 r. obiekty zostały przekazane Wojewodzie Kaliskiemu, który utworzył istniejące dziś Muzeum–Zespół Pałacowo-Parkowy w Dobrzycy.

W l. 1995–1998 wykonano remont fundamentów, piwnic, stropów, ścian, więźby dachowej wraz z pokryciem, a także stolarki okiennej i drzwiowej.

Obecnie najpilniejszym zadaniem jest konserwacja elewacji

z bogatym wystrojem architektonicznym. Wszystkie wnętrza pałacu mają bogatą dekorację malarzką (w części sztukatorską) autorstwa Jana Bogumiła Plerscha i Antoniego Smuglewicza, malarza i dekoratora wnętrz, współtwórcy wnętrza kaplicy zamku w Podhorcach, klatki schodowej w Zamku Ujazdowskim w Warszawie, dekoracji wnętrz w Lubostroni, Śmiełowie i Lewkowie.

Od 1997 r. prowadzone są prace przy konserwacji malowideł ściennych. Do roku 2000 zakończono prace w pomieszczeniach parteru, poza dwoma pomieszczeniami skrajnymi w skrzydle.

Panteon

Nr rej. 82/A/Ka z 21 II 1964 r.

Jest to pawilon ogrodowy w kształcie panteonu, wzniesiony na planie koła, z portykiem kolumnowym.

W 1996 r. portyk kolumnowy został zabezpieczony przed zniszczeniem.

Monopter

Nr rej. 82/A/Ka z 21 II 1964 r.

Pawilon ogrodowy na rzucie koła z kolumnadą podpierającą dach, wzniesiony na wzór starożytnych *monopteros*.

W l. 1993–1994 został częściowo wyremontowany i zrekonstruowany (schody, wejście do piwnicy).

Wykonawca: prace budowlane prowadziła firma „Akme” z Ostreszowa, konserwatorskie — pracownia „Akant” z Gliwic i Konserwacja Zabytków J. Piękniewski z Torunia.

Inwestor: Generalny Konserwator Zabytków, Wojewoda Kaliski, Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

GÓRZNO

(gm. Ostrów Wielkopolski)

Pałac

Nr rej. 213/Ka z 28 X 1968 r.

Neoklasycystyczny pałac, poprzedzony obszernym podjazdem, usytuowany w części północnej założenia parkowego. Park założony został w 2 poł. XIX w. Jego autorem mógł być Adam Kubaszewski, który w tym czasie, wspólnie

Dobrzyca. Pałac — polichromie J. B. Plerscha (?) w sali na parterze — po konserwacji. Fot. A. Jabłońska, 2001

nie z ówczesną właścicielką Gołuchowa Izabellą z Czartoryskich Działyńską, projektował i realizował niedaleko położony park w Gołuchowie.

Rezydencję wzniesiono na fundamentach dawnego dworu, podwyższono i rozbudowano o dwa boczne skrzydła, ryzalit ogrodowy. Właścicielem pałacu wzniesionego w 1912 r. przez arch. Kazimierza Rucińskiego był Kazimierz Lipski. Pałac rozbudowany został na planie złożonym, zbliżonym kształtem

do spłaszczonej litery H. Zwrócony frontem w kierunku północnym poprzedzony jest wysuniętym portykiem ze schodami, wspartym na czterech kolumnach z głowicami jońskimi dźwigającymi uproszczone belkowanie, zwieńczonym trójkątnym naczółkiem. Nad wejściem głównym portyku umieszczono napis na płycie kamiennej „Ostańmy się”, w sklepieniu portyku znajduje się data budowy pałacu „1912”, rozdzielona inicjałami Kazimierza Lipskiego, w owalu.

Elewacja ogrodowa jest symetryczna, z częścią środkową wysuniętą w trzyosiowy, owalny ryzalit, mieszczący we wnętrzu dwukondygnacyjną salę balową. W osiach skrajnych elewacji (również frontowej) znajdują się jednoosiowe, wysunięte ryzality.

Każdą z elewacji bocznych poprzedzono nieznacznie wysuniętymi, czterokolumnowymi portykami, zwieńczonymi trójkątnymi naczółkami.

Wnętrze częściowo zachowało oryginalny charakter z czasu budowy: na poziomie piwnic — szeroko rozpięte, ceglane sklepienia odcinkowe, na parterze — drewniane, belkowe stropy z podsufitami zdobione fasetami i sztukateriami o motywach roślinnych. Wyjątkowo bogata jest dekoracja sali balowej, zajmującej wysokość dwóch

Dobrzyca. Pawilon ogrodowy (*monopter*), reszta zabezpieczona — zrekonstruowane schody i wejście do piwnicy. Fot. A. Jabłońska, 2001

Kalisz. Kolegium jezuickie. Fot. z Archiwum WKZ w Kaliszu

kondygnacji — o ścianach i suficie pokrytym sztukateriami. We wnętrzu wyodrębniono partie cokołu, płyciny wypełnione sztukateriami, fasetę i część sufitową. Sztukaterie umieszczone w płycinach poziomych i pionowych mają bogaty program treściowy, odwołujący się do gloryfikacji stanu szlacheckiego i władzy: kartusze herbowe, wieńce laurowe, przedstawienia alegoryczne, w partii sufitu — wieńce z liści laurowych i rozetę.

Pałac, wraz z otaczającym go parkiem, przechodził różne koleje losu — Kazimierz Lipski w czasie wojny majątku nie utracił i był jego właścicielem do 1945 r., kiedy to założono tu Państwową Szkołę Przysposobienia Spółdzielczego. W 1949 r. utworzono w pałacu Państwowy Dom Dziecka, istniejący do 1983 r. Następnie pałac wraz z parkiem przejęły Zakłady Automatyki Przemysłowej „Mera” w Ostrowie Wielkopolskim, a w 1992 r. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe „Domek” w Ostrowie Wielkopolskim.

Przejmowanie obiektu przez kolejnych użytkowników nie wpłynęło pozytywnie na jego stan zachowania. Liczne „przystosowania” wewnątrz pałacowych dla potrzeb szkoły czy Domu Dziecka zniszczyły wiele cennych elementów dekoracyjnych i wyposażenie

pałacu. Wprowadzenie dodatkowych instalacji wod.-kan. wpłynęło destruktywnie na stan zachowania stropów. Ten obiekt, tak jak i wiele innych, jest negatywnym przykładem „adaptacji” zabytkowych wnętrz dla chwilowych, nie zawsze przemyślanych do końca potrzeb.

Od 1995 r. pałac ma nowego właściciela, który rozpoczął prace remontowo-konserwatorskie obiektu od wykonania kompleksowej dokumentacji architektonicznej oraz projektu rewaloryzacji parku. W l. 1996–1998 przeprowadzono remont kapitalny pałacu: wzmocnienie, osuszenie fundamentów, naprawy ścian, stropów, konstrukcji dachu i wymianę pokrycia, oraz kompleksowe prace konserwatorskie związane z wystrojem wnętrza — konserwację stolarki, rekonstrukcję podłogi, konserwację wystroju sali balowej.

Wykonawca: Pracownia Konserwatorska M. Zubrowski, Kraków.
Inwestor: środki własne.

KALISZ

Klasztor i zabudowania jezuitów, ob. Urząd Wojewódzki i Starostwo Powiatowe, ul. Kolegiarna 4

Nr rej. 105/A z 22 II 1965 r.

Obiekty wczesnobarokowo-klasycystyczne.

Zabudowania klasztorne wznieszone w XVII w. przeznaczone były na szkołę, bursę i drukarnię jezuitów, w końcu XVIII w. mieścił się tu Korpus Kadetów, w 1833 r. obiekt przebudowano na koszary.

We wnętrzach zachowały się sklepienia z 2 poł. XVII w. oraz sala na drewnianych kolumnach z końca XVIII w.

W skrzydle zachodnim i południowym wprowadzono nieznaczne zmiany w układzie przestrzennym wewnątrz w trakcie remontu kapitalnego w l. 1976–1980 (wymiana stropów).

Elewacje obiektu skromne, jedynie od strony podwórza znajdują się podcienia arkadowe.

W 1994 r. adaptowano dla potrzeb MOZK w Kaliszu z przeznaczeniem na galerię parter skrzydła południowego. W skrzydle wschodnim w 1996 r. podjęto, przerwane w 1985 r., prace remontowe — odtworzono sklepienie kolebkowe w jednym prześle podcienia, osadzono zrekonstruowaną stolarkę okienną, wykonano tynki sklepień i ścian, wykonano podłóża, założono instalację wodno-kanalizacyjną i elektryczną.

Wykonawcy: prace budowlane skrzydła wsch. — A. Kędzia „Proburst”, renowacja drewnianych kolumn i podciągów — MHP J. Marcinak z Opatówka.

Inwestor: Wojewoda.

Teatr, pl. Bogusławskiego 1

Nr rej. 424/A z 15 XI 1979 r.

Budowla neoklasycystyczna.

Stan zachowania budynku ogólnie dość dobry, stan techniczny sceny i całego zaplecza scenicznego zły (konieczna wymiana przestarzałych, technicznie zużytych urządzeń scenicznych), stolarka okienna zużyta, wnętrza nietrafnie rozwiązane podczas poprzednich remontów — wskazana rekonstrukcja.

W 2000 r. przeprowadzono remont elewacji frontowej — naprawiono tynki i pomalowano elewacje, wymieniono posadzki w portyku; sukcesywnie wymieniana jest stolarka okienna. Inwestor: środki własne.

**Budynek Korpusu Kadetów,
ob. Miejska Biblioteka Publiczna,
ul. Łazienna 6**

Nr rej. 730/A z 14 VI 1996 r.

Obiekt klasycystyczny, wzniesiony ok. 1815 r. Kolejne „remonty” prowadzone w l. 60., 70. i początku 80. XX w. zmieniły znacznie układ przestrzenny wnętrza. Zachowana została bryła i częściowo wystrój elewacji.

W l. 1995–1996 przeprowadzono prace remontowe i konserwatorskie: wyremontowano dach — wzmocniono i zabezpieczono konstrukcję, częściowo stropy i izolacje, wymieniono pokrycia dachowe i rynny, wykonano tynki wewnętrzne, ściany pomalowano, wymieniono okna w szczycie i połaciach dachu.

Prace kontynuowano w l. 1997–1998: wzmocniono i przemurowano pęknięcia ścian zewnętrznych, wzmocniono fundamenty.

Wykonawca — Zakład Budowlany J. Cichorek z Kalisza.

Inwestor: Generalny Konserwator Zabytków, Urząd Wojewódzki.

**Pałac arcybiskupów gnieźnieńskich,
ob. Urząd Wojewódzki,
pl. Św. Józefa 5**

Nr rej. 89/A z 12 XII 1964 r.

Budowla klasycystyczna.

Wzniesiony w 1353 r., rozbudowany i połączony z kolegiem jezuickim w l. 1583–1584 przez J. M. Bernardoniego, całkowicie przebudowany w l. 1824–1825 przez Sylwestra Szpilowskiego i Franciszka Reinsteina.

Od tego czasu do 1975 r. służył kolejno jako siedziba władz wojewódzkich, gubernialnych, starostwa i powiatu. Założony na planie podkowy, z wydłużonym skrzydłem od strony zachodniej łączy się bezpośrednio z kościołem garnizonowym (d. jezuickim).

Wnętrze, poza głównym holem i skrzydłem zachodnim, nieznacznie przekształcone. Na osi elewacji frontowej wysunięty, dwupiętrowy portyk na czterech kolumnach dźwigających trójkątny fronton. Obiekt zadbane, na bieżąco prowadzone są prace remontowe.

W l. 1997–1998 przeprowadzono kompleksowe prace konserwa-

torskie elewacji pałacu, poprzedzone naprawą dachów i wymianą obróbek blacharskich. Pracami konserwatorskimi objęto tynki elewacyjne (częściowa wymiana), dekoracje sztukatorskie elewacji frontowej i wysuniętych skrzydeł: wieńce i girlandy w trójkątnych szczytach, gzymsy nadokienne na konsolach z motywami girland, wstęg i masek oraz detal kamienny balkonu elewacji zachodniej. Detal ar-

chitektoniczny elewacji w partiach bogatego gzymsu koronującego został w części zrekonstruowany.

Wykonawcy: firma „Renox” s.c. M. Lewicki z Poznania (I etap) i Pracownia Konserwatorska W. Wąszkiewicz z Warszawy (II etap).

Inwestor: Urząd Wojewódzki.

**Przytułek dla starców, ob. hotel
„Calisia”, ul. Nowy Świat 3**

Nr rej. 160/A z 21 VIII 1968 r.

Kalisz. Teatr. Fot. B. Matusiak

Kalisz. Pałac arcybiskupów gnieźnieńskich. Fot. z Archiwum WKZ w Kaliszu

Budynek o zwartej, piętrowej bryle, z elewacją zaakcentowaną dwoma pozornymi boniowanymi ryzalitami zwieńczonymi murkami attykowymi, usytuowany na przeciw koszar wojskowych. Do 1980 r. obiekt pełnił funkcję Domu Opieki Społecznej. Od 1982 r. nie był użytkowany; stan obiektu przed 1998 r. groził katastrofą budowlaną.

W 1998 r. rozpoczęto remont kapitalny, odbudowę budynku i jego adaptację na hotel. Ponieważ nowa funkcja obiektu wymagała jego rozbudowy (poszerzenia o część restauracyjną i zaplecze), zaprojektowano obiekt nowy dostosowany do wystroju architektonicznego obiektu zabytkowego i połączono go z budynkiem zabytkowym poprzez łącznik.

W ramach odbudowy w przytulku dla starców wzmocniono fundamenty, wymieniono konstrukcję dachu i pokrycie, wymieniono stropy międzypietrowe, zrekonstruowano stolarkę okienną i drzwiową, naprawiono tynki elewacyjne oraz uzupełniono detal architektoniczny.

Znajdującą się pierwotnie na piętrze kaplicę zrekonstruowano wraz z wystrojem sztukatorskim na podstawie zachowanych materiałów ikonograficznych i materiału fotograficznego.

Wykonawca: arch. T. Wiekiera z zespołem, prace konserwatorskie — uczniowie Szkoły Budowlanej z klas o profilu renowator zabytków architektury.

Inwestor: środki własne.

Budynek koszar wojskowych, później drukarni, ob. szkoła, ul. Nowy Świat 4

Nr rej. A/227/K z 3 II 1969 r.

Budynek wzniesiony ok. 1840 r., o zwartej bryle, z dziewiętnastoosiową elewacją przeciętą trzyosiowym, pozornym ryzalitem o pilastrach w wielkim porządku wspierających trójkątny fronton. Układ wewnątrz został zmieniony przy adaptowaniu koszar na drukarnię.

W l. 90. XX w. obiekt nie był użytkowany i stopniowo popadał w ruinę. W 1999 r. rozpoczęto remont kapitalny budynku z prze-

znaczeniem na siedzibę Wyższej Szkoły Zawodowej obejmujący wymianę konstrukcji dachu i pokrycia, wzmocnienie stropów międzykondygnacyjnych, wymianę i konserwację stolarki, remont kapitalny elewacji z odtworzeniem detalu architektonicznego.

Wykonawca: projekt Przedsiębiorstwo „Topsel” z Kalisza.

Inwestor: środki własne Wyższej Szkoły Zawodowej.

Dom, ul. Nowy Świat 10

Nr rej. 354/A z 3 IX 1970 r.

Budynek klasycystyczny.

Stan zachowania: mury i sklepienia w zadowalającym stanie technicznym, na kilku nadprożach okiennych fasady widoczne zarysowania, elewacja frontowa zniszczona i brudna (faktura powierzchni nakrapiana), blacha na gzymsach skorodowana, w pomieszczeniach parteru nadmierne zawilgocenie ścian wewnętrznych, pomieszczenia na piętrze zdewastowane — ślady pożaru.

W 1997 r. wymieniono stolarkę okienną.

Inwestor: środki własne.

Dom, ul. Zamkowa 21

Nr rej. 349/A z 3 IX 1970 r.

Budynek klasycystyczny.

W 1999 r. przeprowadzono prace remontowe i konserwatorskie: remont elewacji — naprawę i częściową wymianę tynków, naprawę i rekonstrukcję detalu architektonicznego, malowanie elewacji oraz stolarki okiennej i drzwiowej.

Inwestor: środki własne.

Dom, ul. Zamkowa 14

Nr rej. 680/A z 22 VI 1993 r.

Budynek klasycystyczny.

W 1997 r. przeprowadzono remont elewacji: naprawiono i wymieniono zniszczone tynki, elewacje pomalowano, detale architektoniczne oczyszczono, a następnie wykonano ich hydrofobizację i pomalowano. Wymieniono też wtórną (metalową) stolarkę witrzyn sklepowych.

Wykonawca: Zakład Budowlany Stanisław Kacperk z Opatówka, nadzór E. Urbańska.

Inwestor: środki własne.

Dom Przechadzki, ul. Babina 1

Nr rej. 156/A z 18 VII 1968 r.

W l. 70. XX w. wykonano remont kapitalny obiektu w związku z adaptacją części pomieszczeń na mieszkania.

W 1997 r. pomalowana została elewacja frontowa, natomiast w 2000 r. wymieniono wewnętrzną instalację gazową.

Wykonawca: prace malarskie i tynkarskie — MPR, instalacja gazowa — firma „Wirax”.

Inwestor: MZBM.

Szkoła wojewódzka, ob. gimnazjum im. A. Asnyka, ul. Grodzka 1

Nr rej. 92/A z 12 XII 1964 r.

Obiekt klasycystyczny.

Szkoła wzniesiona w 1819 r. wg proj. Sylwestra Szpilowskiego, na fragmentach fundamentów dawnego zamku kazimierzowskiego, w bezpośrednim sąsiedztwie murów miejskich. Jest to pierwsze dzieło Szpilowskiego jako budowniczego województwa kaliskiego, które — jak i późniejsze — posiada cechy charakterystyczne dla jego twórczości: elewacje o tendencjach horyzontalnych, silnie boniowane partery oraz wielki porządek pilastrów w ryzalicie.

Szkoła założona została na planie podkowy, z dwupiętrowym ryzalitem na osi, rozczłonkowanym pilastami dźwigającymi belkowanie i trójkątny fronton z gzymsami kroksztynowymi.

W 1997 r. przeprowadzono konserwację elewacji, renowację stolarki okiennej, oczyszczenie i malowanie detalu architektonicznego, częściową wymianę obróbek blacharskich. Wewnątrz odtworzono pierwotny układ przestrzenny na parterze budynku w części mieszczącej szatnie, odnowiono parkiet w części korytarzowej.

Wykonawca: prace remontowe — A. Kędzia „Probust”.

Inwestor: Urząd Miasta.

Rogátka Wrocławska, ob. cukiernia, Śródmiejska 36

Nr rej. 91/A z 12 XII 1964 r.

Budynek wzniesiono w 1822 r. wg proj. Sylwestra Szpilowskiego.

Jest to obiekt niewielki, partery, założony na planie kwadratu, jednoprzestrzenny. W elewacji frontowej znajduje się czterokolumnowy, wgłębny portyk dorycki dźwigający belkowanie z tryglifowym fryzem, obiegającym wszystkie elewacje, zwieńczony trójkątnym frontonem.

Od 1985 r. mieściła się tu siedziba Stowarzyszenia Księgowych Polaków.

W 1996 r. przeprowadzono konieczny remont i jednocześnie adaptowano obiekt do nowych funkcji. Wymieniono konstrukcję i pokrycie dachu, wzmocniono ściany i fundamenty, zrekonstruowano stolarkę. Zachowano wystrój elewacji: pracom konserwatorskim poddano kamieniarkę — gzymsy, fryz, kolumny portyku. Nie zmieniono układu wnętrza, ale — aby powiększyć jego niewielką powierzchnię — wykorzystano przestrzeń wgłębego portyku, przesłaniając go w osiach kolumn taflami czystego szkła.

Wykonawca: art. kons. Lech Chwilczyński z Krakowa, Przedsiębiorstwo Budowlano-Instalacyjne z Kalisza.

Inwestor: Urząd Miasta i środki własne.

Dzwonnica przy kolegiacie, pl. Św. Józefa 7

Nr rej. 102/A z 18 I 1965 r.
Klasykystyczna.

Stan zachowania: dobry.

W 1997 r. w ramach prac remontowych i konserwatorskich pomalowano elewacje.

Inwestor: Parafia.

Dom Kolegiacki, pl. Św. Józefa 3

Nr rej. 223/A z 1 II 1969 r.

Bryła obiektu dostosowana została do istniejącej, niezabudowanej działki, należącej do kolegiaty, usytuowanej między plebanią a istniejącą kamienicą mieszkalną. Wystrój elewacji frontowej budynku, szczególnie portalu wejściowego zapewne proj. Sylwestra Szpilowskiego.

Budowę domu kolegiackiego zakończono w 1818 r., w tym samym roku, w którym odbyła się

konsekracja kościoła p.w. św. Józefa. W l. 1939–1945 przebudowano wnętrza na mieszkania lokatorskie, nie zacierając pierwotnego układu i zachowując zasadnicze elementy wystroju i wyposażenia.

Od 1980 r. obiekt przeznaczony przez parafię na Dom Pielgrzyma do chwili obecnej zamieszkiwany jest jednak przez najemców.

W l. 1996–1997 przeprowadzono konserwację elewacji i detalu architektonicznego, poprzedzoną badaniami konserwatorskimi na istnienie pierwotnych powłok malarskich.

Wykonawca: mgr L. Chwilczyński z Krakowa.

Inwestor: Parafia.

Dawna fabryka sukna Rephana, ob. Urząd Statystyczny, ul. Kilińskiego 13

Nr rej. 224/A z 1 II 1969 r.

W 1997 r. wykonano remont elewacji: oczyszczono ją metodą hydromechaniczną, uzupełniono ubytki w profilach ciągnionych, pomalowano stolarkę okienną, oczyszczono i zabezpieczono antykorozyjnie balustrady balkonowe i kraty.

W 2000 r. wykonano remont balkonu — wymianę płyty balkonowej.

Inwestor: środki własne.

Most kamienny na Prośnie, ul. Śródmiejska

Nr rej. 93/A z 14 XII 1964 r.

Konserwację przeprowadzono w l. 1993–1995. Wykonano wówczas pełną konserwację techniczno-estetyczną kamiennych elementów mostu z wyłączeniem żeliwnych tralek.

Wykonawca: mgr L. Chwilczyński.

Inwestor: Generalny Konserwator Zabytków, Urząd Miasta.

Nagrobek Broszkowskiego na cmentarzu miejskim, ul. Górnośląska

Nr rej. 698/A z 16 VIII 1994 r.
Klasykystyczny.

Stan zachowania: dobry.

Konserwację przeprowadzono w 1997 r.

Wykonawca: mgr E. Przebirowska.

Inwestor: Urząd Miasta.

Kaplica grobowa Koczorowskich na cmentarzu miejskim, ul. Górnośląska

Nr rej. 698/A z 16 VIII 1994 r.

Późnoklasykystyczna z l. 30. XIX w.

Remont kapitalny przeprowadzony w 2001 r. objął następujące prace budowlane i konserwatorskie: wykonanie nowych tynków, malowanie elewacji, uzupełnienie i rekonstrukcję wystroju architektonicznego, wymianę pokrycia dachowego, rekonstrukcję metalowych drzwi.

Wykonawcy: prace tynkarskie P. Pietrzak, konserwacja i rekonstrukcja detalu sztukatorskiego M. Szroniak, B. Białecki.

Inwestor: Parafia i Urząd Miasta.

Kaplica grobowa Zakrzewskich na cmentarzu miejskim, ul. Górnośląska

Nr rej. 698/A z 16 VIII 1994 r.

Późnoklasykystyczna, z 3 ćw. XIX w.

Stan zachowania: dobry.

W 2000 r. w trakcie remontu kapitalnego wykonano nowe tynki, pomalowano elewacje, odtworzono przekrycie kopułowe, zrekonstruowano detal architektoniczny, wykonano konserwację metalowych drzwi.

Wykonawca: prace tynkarskie P. Pietrzak, rekonstrukcja detalu architektonicznego A. Stefaniak.

Inwestor: Parafia i Urząd Miasta.

KĘPNO

Dom, ul. Kościelna 2

Nr rej. A/150 z 12 VII 1968 r.

Obiekt klasycystyczny z XVIII/XIX w.

Wykonano remont elewacji frontowej, zrekonstruowano ganek kolumnowy, przeprowadzono bieżące naprawy dachu.

Wykonawca: b. d.

Inwestor: Spółdzielczy Bank Ludowy w Kępnie.

Dom, ul. Rynek 26

Nr rej. A/149 z 12 VII 1968 r.

Koźminek. Dwór. Fot. B. Matusiak

Lewków. Pałac na fot. z pocz. XX w. — widok od frontu i od ogrodu. Wg L. Durczykiewicza, Dwory polskie w Wielkim Księstwie Poznańskim, Poznań 1912.

Obiekt klasycystyczny z k. XVIII w.

W l. 1992–1993 przeprowadzono prace remontowo–adaptacyjne wnętrza, wymieniono stropy, klatkę schodową, naprawiono pokrycie dachowe.

Wykonawca: b. d.

Inwestor: środki własne właściciela.

KOŹMINEK

Dwór

Nr rej. 596/A z 7 VI 1954 r.

Dwór pochodzi z 2 poł. XVIII w., został przebudowany w l. 1906–1907 przez Jana Heuricha mł.

Jest to budynek parterowy, częściowo podpiwniczony, z użytkowym poddaszem, nakryty wysokim dachem mansardowym, krytym dachówką ceramiczną. Na osi dworu od strony północnej znajduje się wysunięty dwukondygnacyjny portyk wsparty na czterech kolumnach, dźwigający belkowanie zwieńczone trójkątnym naczółkiem, poprzedzony szerokimi schodami. Po obu stronach portyku umieszczono okna w dekoracyjnych opaskach z uszakami, a w jego szerokości na wysokości drugiej kondygnacji otwory osłonięte ażurowymi balustradami z giętych form liści, wolut i esownic. Od strony południowej (elewacja ogrodowa) na osi budynku usytuowano nieznacznie wysunięty portyk na kolumnach dźwigających belkowanie z trójkątnym naczółkiem. Między kolumnami wysunięty przed lico ściany balkon z ażurową dekoracją, a w przyziemiu niski taras ogrodowy.

We wnętrzu hol główny i salon na osi północ–południe łączą komunikacyjnie wszystkie pozostałe pomieszczenia dworu — w trakcie północnym i południowym połączone są amfiladowo. W pomieszczeniach przyziemia zachowały się ślady klasycystycznych polichromii. Z wyposażenia zachowały się parkiety dębowe, stolarka okienna i drzwiowa z pierwotnymi okuciami, piece kaflowe i klasycystyczny kominek w salonie głównym.

W 1993 r. przeprowadzono prace remontowo–konserwatorskie więźby dachowej i pokrycia,

Lewków. Pałac. Fot. Z. Walczak

w 1997 r. naprawiono tynki zewnętrzne, uzupełniono ubytki w detalu architektonicznym, przeprowadzono konserwację stolarki okiennej i drzwiowej oraz schodów zewnętrznych.

Wykonawca: Zakład Budowlany J. Cichorek z Kalisza.

Inwestor: Urząd Gminy w Koźminku.

LEWKÓW

Pałac

Nr rej. 562/A z 20 VII 1951 r.

Obiekt klasycystyczny wzniesiony w l. 1788–1791 dla Wojciecha Lipskiego i jego żony Salomei z Objezierskich, wzorowany na pałacach w Objezierzu (rodzinnym majątku Salomei) i Siernikach Katarzyny Radolińskiej wzniesionych wg proj. arch. Jana Christiana Kametzera.

Znajdujące się we wnętrzach polichromie (autorstwa A. Smuglewicza lub jego pracowni) i sztukaterie ukończone zostały po 1800 r.

W pobliżu pałacu wzniesiono oficyny (1792–1795) oraz zespół zabudowań folwarcznych. Przy rezydencji założono park krajobrazowy (po 1790 r.).

Aż do okresu II wojny światowej zespół pałacowy był nieprzerwanie w rekach rodziny Lipskich.

W 1943 r. obiekt zajęli Niemcy; uległ zniszczeniu w 1945 r. Po wojnie przejęty przez PGR, remontowany w l. 1960–1961 z przeznaczeniem na biura. Po pracach konserwatorskich w l. 1973–1989 pałac został przeznaczony na muzeum wewnątrz — Oddział Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej.

Pałac jest budynkiem piętrowym wzniesionym na rzucie prostokąta, z podjazdem prowadzącym przed wstępioną na osi elewacji frontowej czterokolumnowy portyk frontowy wielkiego porządku, z półkolistym ryzalitem poprzedzonym tarasem od ogrodu. Portyk zwieńczono trójkątnym tympanonem, w którym umieszczono gryfy podtrzymujące tablicę z napisem „Sobie, swoim przyjaciółom, potomności”.

Elewacje boniowane w strefie cokołu i w narożach, dzielone fryzmem kordonowym z dekoracją stiukową, zwieńczono belkowaniem z podwójnym fryzmem i gzymsem. Elewacje mają bogatą dekorację malarską, rzeźbiarską i sztukatorską — w płycinach nad i pod oknami, między oknami stiukowe panoplia i medaliony portretowe od strony ogrodu, między otworami mezzanina trygify i metopy.

We wnętrzu dominują reprezentacyjne pomieszczenia parteru

z westybul, ujętym po bokach dwiema klatkami schodowymi i dwukondygnacyjną salą rotundową na osi, połączone z salonami, jadalnią, gabinetami, kancelarią. Ściany ozdobione są bogatą dekoracją malarską i sztukateriami — westybul, prowadzący doń głębiny portyk, buduar pani, Złoty Salonik (tzw. Egipski), sypialnia i dwa pomieszczenia piętra.

Prace remontowe (konstrukcyjne) i konserwatorskie, ze szczególnym uwzględnieniem dekoracji malarskich i sztukatorskich prowadzono w l. 1973–1989.

W latach 1997–1998 przeprowadzono prace konserwatorskie (zabezpieczające) elewacji. Prace polegały na oczyszczeniu elewacji z brudu i kurzu, oczyszczeniu i wzmocnieniu detalu architektonicznego oraz uzupełnieniu ubytków.

Wykonawca: b. d.

Inwestor: b. d.

LUTOGNIEW (gm. Krotoszyn)

Kościół parafialny p.w. Trójcy Św.

Nr rej. A/456 z 25 VIII 1986 r.

W 1999 r. w ramach prac remontowych i konserwatorskich pomalowano wnętrze świątyni.

Wykonawca: J. Wiącek, Ostrów Wlkp.

Inwestor: b. d.

MNICHOWICE (gm. Bralin)

Kościół filialny p.w. św. Katarzyny

Nr rej. A/267 z 14 VII 1969 r.

Budowla wzniesiona w 1802 r., przebudowywana w l. 1858 i 1887.

W ramach prac remontowych i konserwatorskich, wymieniono pokrycie dachu i wykonano obróbki blacharskie.

Wykonawca: b. d.

Inwestor: Parafia p.w. św. Anny w Bralinie.

MROCZEŃ (gm. Baranów)

Pałac

Nr rej. A/77 z 27 XII 1961 r.

Zbudowany w l. 1840–1850, rozbudowany w k. XIX w.

Stan zachowania: dobry.

W ramach prac remontowych i konserwatorskich przeprowadzono renowację elewacji, wyremontowano więźbę dachową i wymieniono pokrycia, wykonano tynki wewnętrzne piwnic, pomalowano wnętrza, częściowo wymieniono parkiety.

Wykonawca: Firma Remontowo-Budowlana Antoni Kubot.

Inwestor: Urząd Gminy w Baranowie.

OPATÓWEK

Dawna fabryka sukna, ob. Muzeum Historii Przemysłu, ul. Kościelna 1

Nr rej. 96/A z 14 XII 1964 r.

W l. 1997–1999 przeprowadzono remont elewacji zachodniego skrzydła, wykonano obróbki blacharskie — kraty okienne, częściowo wymieniona (rekonstrukcja) ślusarkę okienną, przeprowadzono czyszczenie i impregnację drewnianej konstrukcji stropów.

Wykonawca: A. Kędzia — firma „Probus”.

Inwestor: Generalny Konserwator Zabytków.

Oficina pałacowa, ul. Kościelna 7

Nr rej. 69/A z 27 XII 1961 r.

Klasykystyczna.

Po 1945 r. rozebrano ganek wejściowy w elewacji południowej. Obecnie — budynek mieszkalny.

W 1996 r. w ramach prac remontowych naprawiono dach.

Inwestor: Gmina.

Rogatka

Nr rej. 235/A z 3 II 1969 r.

Klasykystyczna.

Obiekt zaadaptowany na mieszkanie; w latach 70. przekształcono elewację północną.

Przeprowadzono malowanie elewacji.

Inwestor: środki własne.

PSARY (gm. Sieroszewice)

Dwór

Nr rej. 672/A z 10 V 1993 r.

Neoklasykystyczny.

Wzniesiony po 1918 r. dla Aleksandra Brodowskiego w tzw. stylu dworkowym, położony w parku krajobrazowym przy skarpie doliny, murowany, podpiwniczony, złożony z kilku brył parterowych z mieszkalnym poddaszem i piętrowych ryzalitów, nakrytych osobnymi dachami mansardowymi z dekoracyjnymi okapami, fasada poprzedzona wysuniętym, dwukolumnowym gankiem nakrytym facjatką zwieńczoną falistym szczytem z herbem Brodowskich.

W l. 1995–1999 wyremontowano dach: wymieniono i ocieplono część stropów, wyremontowano i zakonserwowano stolarkę drzwiową, wymieniono instalację odgromową, wymieniono okna; zbudowano także windę spożywczą, a w 1998 r. — podjazd dla osób niepełnosprawnych.

W 1999 r. wyremontowano piwnice adaptując je na kawiarnię (wymiana drewnianych podłóg na płytki, wymiana tynków i instalacji elektrycznej). Ponadto wyremontowano otoczenie: parkan, drogi pieszce, oraz zbudowano parking.

Inwestor: Generalny Konserwator Zabytków, Wojewoda Kaliski, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Starosta, Fundusz Ochrony Środowiska.

ROSOSZYCA (gm. Sieroszewice)

Kościół parafialny p.w. św. Marka

Nr rej. A/142 z 1 VI 1968 r.

Klasykystyczny, wzniesiony w 1818 r. staraniem Pawła Skórzewskiego, wojewody kaliskiego, i proboszcza Bogumiła Grodeckiego.

go, orientowany, murowany, jednonawowy, salowy, z trójprzęstowym podziałem w partii ścian, oddzielony od prosto zamkniętego prezbiterium. Pomieszczenia nakryte płaskimi stropami z wysoką fasetą, wnętrze rozczłonkowane pilastrami z symbolami Ewangelistów w głowicach, okna zamknięte półkoliście, umieszczone we wnękach, empora chórowa wsparta na dwóch masywnych, czworobocznych filarach, strop płaski; ołtarz główny i dwa boczne architektoniczne, klasycystyczne z 1818 r., chrzcielnica z 1 poł. XIX w., ambona z ok. 1818 r.

W latach 70. i pocz. 80. XX w. wymieniono dachówkę cementową na karpiołkę, wykonano nowe tynki elewacyjne, wymieniono podłogę drewnianą w nawie na posadzkę marmurową, wykonano instalację elektryczną, wymieniono stolarkę drewnianą na okna metalowe ze szkłem witrażowym. W 1993 i 1994 r. pomalowano ściany wewnątrz kościoła oraz przeprowadzono remont elewacji polegający na uzupełnieniu tynków.

Inwestor: Parafia.

RYCHTAL (gm. Rychtal)

Kościół parafialny p. w. Ścięcia św. Jana Chrzciciela

Nr rej. A/601 z 31 XII 1990 r.

Zbudowany w l. 1784–1785.

W ramach prac remontowych i konserwatorskich wymieniono posadzkę wraz z izolacją podłoża, wykonano izolacje ścian i malowanie wnętrza.

Wykonawca: b. d.

Inwestor: Parafia.

SŁUPIA POD KĘPNEM (gm. Baranów)

Pałac

Nr rej. A/416 z 16 XII 1974 r.

Zbudowany ok. 1880 r., rozbudowany w 1893 r.

W ramach prac remontowych i konserwatorskich wymieniono pokrycie dachu.

Wykonawca: b. d.

Inwestor: Zespół Szkół Rolniczych w Słupiu.

SULMIERZYCE

Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP

Nr rej. A/336 z 1 IV 1970 r.

W związku z zawilgoceniem dolnych partii ścian i korozją tynków elewacyjnych w ramach prac remontowych i konserwatorskich w 2000 r. skuto dolne partie tynków elewacyjnych — przygotowanie do iniekcji krystalicznej.

Wykonawca: systemem gospodarczym.

Inwestor: Parafia.

TŁOKINIA KOŚCIELNA (gm. Opatówek)

Pałac, ob. Dom Pracy Twórczej NOT

Nr rej. 471/A z 21 III 1985 r.

Neoklasycystyczny.

Obiekt po generalnym remoncie w latach 80. XX w. obejmują-

cym m.in. wymianę stropów, więźby, stolarki stropów.

Inwestor: środki własne.

TRZCINICA

Kościół parafialny p.w. św. Stanisława bpa

Nr rej. A/273 z 15 VII 1969 r.

Zbudowany w l. 1804–1806, przebudowany w l. 1869–1870.

W l. 1995–1998 wymieniono pokrycie dachu, rynny i rury spustowe; wykonano instalację odgromową, remont elewacji, wymianę posadzki, izolację przeciwwilgociową, malowanie wnętrza.

Wykonawca: PP-U „GABI” Piaski, „Bud-Pol” Kępno, Zakład R-B Krzysztof Wylęga, Zakład Malarzki Aleksander Piwowar z Wólczyna.

Inwestor: b. d.

ZDUNY

Kościół ewangelicki

Nr rej. A/57 z 3 IX 1960 r.

W 1990 r. zaadaptowano na kostnicę: wymieniono posadzki, okna, drzwi, wykonano malowanie wnętrz oraz przełożono pokrycie dachowe. W 1998 r. założono orynnowania.

Wykonawca: b. d.

Inwestor: b. d.

Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP

Nr rej. A/45 z 6 VI 1960 r.

Stan zachowania: dobry.

W l. 1996–1998 wykonano zabezpieczenie przeciwwilgociowe, wzmocniono fundamenty, wymieniono posadzkę w kruchcie, wzmocniono więzanie dachowe, wymieniono tynki elewacyjne.

Wykonawca: Przedsiębiorstwo Konserwacji Zabytków i Usług Budowlanych „Konsbud” wg proj. M. Krzysztofiaka z Poznania.

Beata Matusiak

KONSERWACJA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA W WOJEWÓDZTWIE LESZCZYŃSKIM W LATACH 1985–1999 ORAZ NA TYM TERENIE W LATACH 2000–2001

CHORYŃ (gm. Kościan)

Dwór

Nr rej. 103/507/A z 5 II 1955 r.

Klasycystyczny dwór, zbudowany w 1759 r., przebudowano ok. 1869 r. Murowany, jednokondygnacyjny, wzniesiony na planie prostokąta z dwiema symetrycznymi dobudówkami po bokach, dachem naczółkowym krytym dachówką. Symetryczna fasada z pseudoryzalitem zaakcentowanym parzystymi, kanelowanymi pilastrami dźwigającymi trójkątny naczółek, w którym znajduje się płaskorzeźba z przedstawieniem Oka Opatrzności. Okna fasady w prostokątnych obramieniach połączonych gzymsem podokiennym, nad oknami dekoracyjne girlandy z rozetką pośrodku.

W l. 1993–1996 przeprowadzono remont kapitalny obiektu.

Wykonawca: PIP „Standard”, Leszno.

Inwestor: Spółka Hodowli Roślin „Danko”, sp. z o.o. z/s w Choryni.

W 2000 r. wymieniono pokrycie dachowe na dobudówkach, wymieniono tynki i pomalowano elewacje tarasu, wykonano izolację przeciwwilgociową tarasu i wymieniono płytki na tarasie.

Wykonawca: Zakład Murarski B. Futko z Bojanowa.

Inwestor: SHR „Danko”, sp. z o.o. z/s w Choryni.

CZACZ (gm. Śmigiel)

Zespół pałacowo-parkowy

Nr rej. 660/1665/A/A z 21 XII 1974 r.

Neoklasycystyczny pałac, zbudowany w 1910 r. z wykorzystaniem XIX-wiecznych fragmentów wg proj. architekta J. Andrzejewskiego, dla ówczesnego właściciela Jana Żółtowskiego. Pałac połączony jest ćwierćkolistymi galeriami z dwiema oficynami; muro-

wany, otynkowany, piętrowy, na planie prostokąta, kryty dachem mansardowym. Elewacja frontowa dziewięcioosiowa, osie rozdzielone pilastrami jońskimi w wielkim porządku; oś pałacu wyznaczona parzystymi pilastrami, ponad którymi tympanon z herbem Żółtowskich, na drugiej kondygnacji balkon z ozdobną kratą, na skraju elewacji pseudoryzalit.

W l. 1985–1991 zaadaptowano pałac na szkołę. W latach 80. m.in. naprawiono dach, osuszono piwnice, wymieniono instalację elektryczną, naprawiono sufity. W 1990 r. naprawiono tynki, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową, a w 1991 r. wymieniono opierzenia, rury spustowe i rynny, przełożono dachówki na dolnej pości mansardy, naprawiono tynki wewnętrzne oraz posadzki w piwnicach, zrekonstruowano taras od strony ogrodu.

Inwestor: Kuratorium Oświaty.